

Vammaisneuvoston lausunto ja virkavalmistelun huomiot

Esitys myöntämisperusteiksi Pirkanmaan
hyvinvointialueella 13.1.2025 alkaen

Aluehallitus 13.1.2025 ja jatkokäsittely

Sonja Vuorela
sosiaalityön johtaja, vammaispalvelut

Yleisiä huomioita vammaisneuvoston myöntämisperusteita koskevasta lausunnosta

- Aluehallitus päätti kokouksessaan 13.1.2025 § 9 ja § 10 palauttaa asiat uudelleen valmisteluun saadakseen selvityksen vammaisneuvoston lausunnossaan viittaamiin kohtiin
- Tässä esityksessä käydään vammaisneuvoston lausunto ja virkavalmistelun huomiot kohta kohdalta lävitse viitaten lausunnossa oleviin yksittäisiin asioihin lainauksina tai laajemmassa aihioissa sivunumeroihin
- Lisäksi kuvataan yleisiä huomioita koskien myöntämisperusteiden tarpeellisuutta ja laajuutta, lain sisällön kirjaamista, järjestämistapoja, yksilöllisyyttä ja aikataulua.
- Lopussa lausunto käydään läpi tarkemmin palveluittain. Yleisiä huomioita koskevia kommentteja ei pääsääntöisesti enää toisteta tässä palvelukohtaisessa arvioinnissa.

Miksi myöntämisperusteet tarvitaan

- Voimassa oleva lainsäädäntö ohjaa päätöksentekoa ja jokaisen vammaispalveluita myöntävän viranhaltijan tulee lainsäädäntö tuntea. **Suoraan lakiin kirjattua ei pääsääntöisesti enää kirjata myöntämisperusteisiin.** Esimerkiksi yksilöllinen harkinta on todettu suoraan laissa.
- Päätöksenteossa käytetään myös apuna keskeisten toimijoiden antamaa ohjausta, esim. THL:n Vammaispalveluiden käsikirjaa. Myöskään Vammaispalveluiden käsikirjaan kirjattua ei ole kirjattu enää uudestaan myöntämisperusteisiin.
- Myöntämisperusteet ovat hyvinvointialueen näkemys siitä, miten lakisääteisten palveluiden järjestäminen ja myöntäminen hyvinvointialueella tapahtuu. Ne perustuvat esim. lain esitöistä nouseviin kirjauksiin, huomioihin ja tarkennuksiin. Lisäksi myöntämisperusteisiin sisältyvät linjaukset palveluiden järjestämistavoista.
- Suuren asiakasmäärän (yli 10.000 säännöllistä asiakkuutta vammaispalveluissa) vuoksi on tärkeä saada yksittäiselle työntekijälle selkänöja, johon nojata palveluiden myöntämisessä ja raamit, joiden sisällä toimia. Myöntämisperusteet eivät kavenna sosiaalityöhön aina kiinteästi sisältyvää yksilöllistä harkintaa, mutta antavat yhdenmukaisen, yksittäisestä viranhaltijasta riippumattoman pohjan päätöksenteolle ja turvaavat kaikkien asiakkaiden yhdenvertaisen kohtelun hyvinvointialueella.

Miksi myöntämisperusteet on laadittu vain osaan palveluista (*lausunto s. 2*)

- Uudessa vammaispalvelulaissa on
 - vanhoja, jo vammaispalvelulaissa olevia palveluita
 - palveluita, joita aiemmin myönnetty kehitysvammalain nojalla
 - kokonaan uusia palveluita
- Jatkossa edellä mainitut palvelut myönnetään yhteisen lain perusteella
 - Erityishuoltolainsäädännöstä jäävät voimaan vain itsemääräämisoikeuden rajoittamista ja tahdosta riippumatonta hoitoa koskevat kohdat
- Myöntämisperusteet on valmisteltu niihin palveluihin, joissa ei ole vielä ollut olemassa olevaa myöntämiskäytäntöä tai ohjeistusta, pääasiassa siis kokonaan uusiin palveluihin
 - Esim. asumispalveluissa kattavat ja uudet palvelukuvaukset, henkilökohtaisessa avussa toimintakäsikirja, sääntökirja ja laaja oikeuskäytäntö, lasten asumista säädellään tarkasti vammaispalvelulaissa > näihin ei ole ollut tarvetta laatia erillisiä myöntämisperusteita.

Yksilöllisyys vs. yhdenvertaisuus

Lausunnon mukaan yksilöllisyyden huomioiminen ei riittävästi näy myöntämisessä tai perusteissa (s. 2-3).

- Myöntämisperusteiden alkuun on kirjattu, että lähtökohtana on aina asiakkaan yksilöllinen palvelutarve. Tätä ei toisteta enää jokaisen palvelun kohdalla erikseen. Sosiaalityöhön ja vammaissosiaalityöhön kuuluu aina yksilöllinen arviointi ja harkinta.
- Myöntämisperusteiden tarkoitus on turvata asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu hyvinvointialueella. Yksilöllisen arvioinnin lisäksi hyvinvointialuetta ohjaavat yleiset oikeusperiaatteet ja yhdenvertaisuuden vaatimus. Hyvinvointialueen on varmistuttava oikeusperiaatteiden toteutumisesta, esimerkiksi siitä, että samanlaisissa tilanteissa toimitaan samalla tavoin, erilaisissa eri tavoin. Yksilöllinen arviointi ei voi olla epäyhdenvertaista.
- Lainsäädännössä on tähdennetty usean palvelun kohdalla välttämättömyyttä. Palveluita ei myönnetä kaikille, jotka niistä hakevat tai hyötyvät, vaan niiden tulee olla välttämättömiä. Yksilöllisessä arvioinnissa arvioidaan tilannetta myös tämän välttämättömän avun tarpeen kannalta.

Lausunnon mukaan jaostoasioiden suuri määrä ja kaikkien hylkääminen jaostossa kertoo siitä, että yksilöllisyys ei toteudu (s. 2).

- Jaostoasioiden määrä ei kerro mitään yksilöllisyyden toteutumisesta. Ennen asian viemistä jaoston käsittelyyn arvioidaan myös aina, onko päätöksestä syytä tehdä itseoikaisu. Hallinto-oikeus on pysyttänyt kahden ensimmäisen vuoden ajan kaikki hyvinvointialueen tekemät vammaispalvelupäätökset. Hyvinvointialueen linja päätöksenteossa on osoittautunut siis myös oikeusasteissa pitäväksi.

Aikataulu, valmistelu ja valmisteluun osallistaminen (*lausunto s. 1-2*)

- Uusi vammaispalvelulaki on valmisteltu valtakunnallisesti hyvin kireällä ja jatkuvasti muuttuvalla aikataululla ja -sisällöllä. Lain voimaantulo soveltamisaloineen vahvistui vasta joulukuussa 2024.
- Hyvinvointialueella on vuodesta 2022 lähtien laadittu erilaisia versioita mm. palvelujen myöntämiskriteereille sen mukaisesti, mikä laki on ollut voimassa ja mitä muuttuvan lainsäädännön valmistelun vaiheista on ollut tiedossa. Käytännön tasolla muuttuva sisältö ja soveltamisala ovat rajoittaneet laajaa osallistamista itse lain pohjalta tehtävien myöntämisperusteiden valmisteluun. Vammaisneuvostoa, järjestöjä, asiakkaita ja omaisia on osallistettu kuitenkin laajasti mm. VAPA2035-ohjelman työpajoissa ja Puhutaan Pirkanmaan vammaispalveluista – tilaisuuksissa, joissa on käsitelty vammaisille järjestettäviä ja kehitettäviä palveluja.
- Myöntämisperusteet esiteltiin vammaisneuvoston kokouksessa 4.12.2024. Kokouksessa käytiin perusteista myös keskustelu ja vastattiin kysymyksiin. Tästä huolimatta lausunnossa on nostettu esille asioita, joiden osalta mahdollisesti virheellisesti syntynyt käsitys pyrittiin jo esittelytilaisuudessa korjaamaan.
- Hyvinvointialueella lain käyttöönoton valmistelu on tapahtunut tiiviissä yhteistyössä valtakunnallisten vammaispalveluverkostojen kanssa. Ohjausta lain toimeenpanoon saadaan jatkuvasti mm. Hyvilin vammaispalvelujen asiantuntijaryhmässä, Terveiden ja hyvinvointilaitoksen (THL) sekä Hyvilin järjestämissä Verkostoituvat vammaispalvelut -tilaisuuksissa sekä STM:n järjestämissä tilaisuuksissa. Näissä tilaisuuksissa saadaan valtakunnallista näkemystä lain toimeenpanoon ja soveltamiseen, mikä on tärkeää ajatellen asiakkaiden tasavertaisuutta valtakunnallisesti. Lisäksi hyvinvointialue on tarvittaessa voinut konsultoida myös suoraan THL:n asiantuntijoita lain käyttöönoton valmisteluvaiheessa.

Järjestämistavat

Lausunnon mukaan järjestämistapojen kirjaaminen myöntämisperusteisiin on lainvastaista tai järjestämistavat on kirjattu lainvastaisesti (s. 5, 7, 9, 10, 11, 14).

- Hyvinvointialueella on lakisääteinen oikeus ja velvollisuus päättää siitä, miten palveluita ensisijaisesti järjestetään. Myöntämisperusteet ovat hyvinvointialueen näkemys siitä, miten lakisääteisten palveluiden järjestäminen ja myöntäminen hyvinvointialueella tapahtuu. Järjestämistapojen ja niiden ensisijaisuuden määrittely ei ole lain tai lain hengen vastaista eikä kavenna lakia.
- Järjestämistapojen osalta myöntämisperusteissa on linjattu mm. että
 - Palveluita järjestetään mahdollisimman paljon omana tuotantona ja ostoja tehdään harkiten.
 - Palvelut järjestetään ryhmämuotoisena silloin, kun tämä on tarkoituksenmukaista ja yksilöllisenä silloin, kun se on asiakkaan palvelun toteuttamiseksi tarpeen.

Vammaispalvelulain mukaisten uusien palveluiden myöntämisperusteet

Seuraavassa käydään läpi lausunnon huomioita ja arvioidaan niitä. Seuraamisen helpottamiseksi huomioita käydään läpi palveluittain. Lausunnon huomiot on alleviivattu ja sivunumeroitu ja kommentti on kirjattu huomion perään.

Lain sisällön kirjaamista, järjestämistapoja ja yksilöllisyyttä koskevia huomioita ja niiden kommentteja ei pääsääntöisesti enää erikseen toisteta jokaisen palvelun kohdalla, vaan näitä koskevat huomiot on kirjattu edelle yleiseen osioon.

Valmennus 1/2 (s. 4-6)

- Lausunnon mukaan viittaus taitoihin, joita vastaavan ikäiset lapsetkin vielä opettelevat, on kirjattu väärin ja lainvastaisesti (s. 4 ja 6). Myöntämisperusteet on kirjattu hallituksen esityksen mukaisesti ja lausunnossa esitetty tarkennus sisältyy jo myöntämisperusteisiin. Arvioidaan siis vammasta aiheutuvaa valmennuksen tarvetta. Esimerkiksi kommunikaatiokeinojen ohjausta ei pääsääntöisesti järjestetä alle 3-vuotiaalle, koska yleensä puhe opitaan 3-vuotiaaksi mennessä ja tätä ennen kysymys on tavanomaisesta ikäkauteen liittyvien taitojen opettelusta.
- Lausunnon mukaan kirjaus ryhmämuotoisen palvelun ensisijaisuudesta ei perustu lakiin tai sen perusteluihin (s. 5). Kirjaus kuvaa sitä, että mikäli mahdollista, valmennus toteutetaan ryhmämuotoisena, ja mikäli on asiakkaan tilanteen kannalta perusteltua, valmennus järjestetään yksilöllisenä. Usein ryhmämuotoinen järjestämistapa on asiakkaan tai läheisten edun mukaista myös vertaistuen näkökulmasta (esim. muuttovalmennus, tukiviittomaopetus jne). Lain esitöiden mukaan valmennusta voidaan toteuttaa henkilökohtaisena tai ryhmässä annettavana palveluna tai osana muuta palvelua.
- Lausunnon mukaan harkinnanvarainen valmennus on kirjattu väärin ja läheisten valmennus olisi aina subjektiivinen oikeus (s. 5-6 ja 11). Lausunnossa on väärä tulkinta siitä, milloin valmennuksen palvelu on subjektiivinen oikeus. Lausunnossa on sekoitettu harkinnanvarainen valmennus ja varsinainen valmennus. Vammaisen henkilön läheisille järjestettävästä valmennuksesta osa on subjektiivista ja osa harkinnanvaraista. Harkinnanvaraista valmennusta on muuhun tarpeeseen kuin kommunikaatioon tai vammaisen henkilön tukemiseen elämänmuutostilanteessa annettava valmennus.

Valmennus 2/2

- Lausunnon mukaan läheisten valmennuksen kustannusten kohtuullisuuteen viittaava kohta olisi lainvastainen (s. 5). Kohta koskee harkinnanvaraista palvelua, jossa lain mukaan arvioidaan nimenomaan kustannuksia ja niiden kohtuullisuutta.
- Lausunnossa esitetään, että myöntämisperusteisiin kirjattaisiin oma kohtansa vammaisen läheisille ja perheelle annettavalle valmennukselle (s. 5). Myöntämisperusteissa on oma kohtansa varsinaiselle valmennukselle ja harkinnanvaraiselle valmennukselle. Läheisille annettava valmennus liittyy aina kiinteästi vammaiselle henkilölle itselleen annettavaan valmennukseen.
- Lausunnon mukaan asumisvalmennuksen ohjeellista kestoa ei tulisi kirjata myöntämisperusteisiin (s. 6). Myöntämisperusteissa käytetään tässä kohdassa sanaa pääsääntöisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että jos yksilöllinen tilanne muuta edellyttää, poikkeaminen on mahdollista. Asumisvalmennuksen kohdalla on kyse palvelusta, jota on järjestetty jo useita vuosia Pirkanmaalla. Kokemusten mukaan kolme kuukautta on ollut pääsääntöisesti sopiva palvelun kesto valmennuksen tarkoituksen ja tavoitteiden toteuttamisen kannalta. Tähänkin asti tästä on voitu poiketa silloin, kun yksilöllinen palvelutarve on sitä edellyttänyt ja näin toimitaan *myös jatkossa*.
- Lausunnon mukaan muuttovalmennusta myönnettäessä ei olisi merkitystä sillä, onko asiakas ennestään asumispalveluiden piirissä tai onko käynyt tilapäishoidossa (s. 6). Nämä ovat aivan olennaisia seikkoja palvelutarvetta arvioitaessa ja ne on syytä kirjata ohjaamaan työntekijän arviointia ja myöntämistä.

Erityinen osallisuuden tuki 1/2 (s. 6-8)

- Lausunnon mukaan käytetty käsite läheiset ihmiset ei perustu lakiin (s. 6). Laissa käytetään käsitettä *muut ihmiset* ja hallituksen esityksessä sekä käsitettä *vammaiselle henkilölle itselle merkitykselliset ihmiset* että *itselle tärkeät ihmiset*. Läheiset ihmiset -käsitteessä nämä yhdistyvät. Käytännössä tarkoittavat samaa asiaa.
- Lausunnossa kritisoidaan kirjausta "Erityistä osallisuuden tukea ei myönnetä seuranpitotarkoitukseen eikä palvelussa ole kyse kaveritoiminnasta." (s. 7). Kirjauksella avataan palvelun tarkoitusta. Palvelua ei ole tarkoitettu seuranpitoon, vaan kyse on *erityislainsäädännön* nojalla järjestettävästä sosiaalipalvelusta, jossa työntekijältä edellytetään tiettyä osaamista. Erityisen osallisuuden tuen antaja on koulutettu työntekijä, joka tukee asiakkaan mahdollisuutta olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Palvelun tarkoitus *ei ole* se, että asiakas on vuorovaikutuksessa tämän erityistä osallisuuden tukea antavan työntekijän kanssa.
- Lausunnossa kiinnitetään huomiota arviointiin, kun erillisenä palveluna myönnettävä erityinen osallisuuden tuki täydentää muihin palveluihin sisältyvää osallisuuden tukea. (s. 7). Arvioidaan juuri sitä, mitä lausunnossa esitetään eli miten muu osallisuuden tuki toteutuu. Lausunnon mukaan tähän palveluun olisi oikeus kaikilla, jotka tätä hakevat, Näin ei kuitenkaan olen, vaan oikeus palveluun on niillä, joiden kohdalla myöntämisen perusteet täyttyvät.

Erityinen osallisuuden tuki 2/2

- Lausunnossa tuodaan esiin järjestämistapoihin liittyvä epäily siitä, riittääkö palvelun toteuttajia, kun palvelu järjestetään omana tuotantona (s. 7). Palvelun toteuttamiseksi hyvinvointialue palkkaa useita uusia työntekijöitä. Kyseessä on melko marginaalinen palvelu: koko maassa arvioidaan tähän palveluun tulevan n. 1000–2000 asiakasta (vrt. VPL-kuljetuspalveluissa Pirkanmaalla 8500 asiakasta).
- Lausunnon mukaan pitäisi turvata palveluiden jatkuvuus SHL:n mukaisesti ja mahdollistaa edelleen ammatillisten tukihenkilöpalveluiden ostaminen (s. 7). Erityinen osallisuuden tuki on kokonaan uusi palvelu. Se ei ole sama palvelu kuin ammatillinen tukihenkilö.
- Lausunnon mukaan perheenjäsenen toimiminen erityisen osallisuuden tuen toteuttajana tulisi turvata (s. 7). Myöntämisperusteiden mukaan lähtökohtaisesti perheenjäsen ei ole tarkoituksenmukainen henkilö erityisen osallisuuden tuen toteuttamiseen palvelun luonteesta johtuen. Tämä ei estä sitä, etteikö jossain yksilöllisessä tilanteessa perheenjäsen voisi toimia tuen antajana. Tällaisilla kirjauksilla nimenomaan jätetään tilaa yksilölliselle harkinnalle. Eivät ole lainvastaisia eikä niillä rajoiteta mahdollisuutta yksilölliseen harkintaan. Kirjaus on hyvinvointialueen näkemys palvelun luonteesta ja tarkoituksenmukaisesta toteutustavasta.

Tuettu päätöksenteko 1/2

- Lausunnon mukaan kirjaus läheisverkoston tuen ensisijaisuudesta on lainvastainen (s. 8): Asia on kirjattu myöntämisperusteisiin samaan tapaan kuin hallituksen esityksessä. HE:ssä todetaan myös YK:n vammaissopimuksen korostavan tätä läheisten antamaa tukea. Ei siis ole kirjattu lainvastaisesti.
- Lausunnon mukaan asumisyksiköissä olevilla asiakkailla on oikeus tuetun päätöksenteon palveluun (s. 8). HE:n laskelmat arvioiduista asiakasmääristä tässä palvelussa perustuvat nimenomaan ajatukseen, että asumispalveluiden piirissä olevat saavat pääsääntöisesti tarvitsemansa päätöksenteon tuen asumisen työntekijöitä ja että palveluun ohjautuisivat pääsääntöisesti ne asiakkaat, jotka eivät voi saada tätä tukea asumisesta tai läheisiltään. Asumispalvelun sisältöön kuuluu jo nyt palvelukuvauksen mukaisesti asiakkaan tukeminen päätöksenteossa. Asumispalveluissa olevat asiakkaat myös voivat saada tuetun päätöksenteon palvelua myöntämisedellytysten täytyessä, myöntämisperusteissa ei rajata heitä pois palvelun piiristä. Väittäminen siitä, että tuettua päätöksentekoa koskevat rajaukset olisivat lainsäätäjän tarkoituksen vastaisia, ei näin ollen pidä paikkaansa.
- Lausunnon mukaan kirjaukset merkittävästä päätöksentekotilanteesta ovat lainsäätäjän tarkoituksen vastaisia (s. 8): HE:ssä on lueteltu esimerkkejä tilanteista, joihin palvelu on tarkoitettu (esim. oma tai läheisen vakava sairastuminen, elämän suuret taitekohdat, suuret muutokset perheessä, muutto pois lapsuudenkodista tai toiselle paikkakunnalle, tarve itsenäistyä suhteessa läheisiin henkilöihin). Kaikki esimerkit ovat tilanteita, jotka tyypillisesti ovat elämässä ainutkertaisia tai toistuvat yleensä korkeintaan muutaman kerran elämässä. Myöntämisperuste on tältä osin lainsäätäjän tarkoituksen mukainen.

Tuettu päätöksenteko 2/2

- Lausunnossa kritisoidaan kirjausta "vammaisella henkilöllä tulee olla riittävästi kykyä päätöksentekoon ja oman mielipiteen ilmaisemiseen" (s. 8). Nimensä mukaisesti palvelun tarkoitus on tukea vammaisen henkilön omaa päätöksentekoa. Tarkoituksena ei ole, että tuen antaja tekisi päätöksen vammaisen henkilön puolesta.
- Lausunnon mukaan tuetun päätöksenteon palvelu voi olla vaihtoehto edunvalvonnalle (s. 8): Edunvalvojan toimintavalta on täysin erilainen kuin tuetun päätöksenteon tukijan ja sitä säätele eri lainsäädäntö. Tuetun päätöksenteon palvelu ei voi olla vaihtoehto edunvalvonnalle, jos asiakkaalla on tarve edunvalvonnalle. Myös hallituksen esityksessä painotetaan eroa näiden kahden palvelun välillä.
- Lausunnon mukaan päätösten kestoa ei tulisi rajata (s. 8): Koska tuettua päätöksentekoa annetaan aina tiettyyn päätöksentekotilanteeseen, on perusteltua, että päätös on aina määräaikainen. Lain mukaan päätös voi olla määräaikainen mm. silloin, kun se on palvelun luonteen vuoksi perusteltua. Määräaikaisuus ei tarkoita samaa kuin hyvin lyhytaikainen päätös, vaan päätöksen kestoa arvioidaan asiakkaan tilanteen, kommunikaatiokeinoon ym. mukaan.
- Lausunnossa epäillään järjestämistavan riittävyttä suhteessa asiakasmäärään ja vaaditaan ostopalveluita järjestämistavaksi (s. 9): Alkuvaiheessa palvelu järjestetään omana tuotantona ja vammaispalveluissa on työntekijöitä, joilla on tarvittava koulutus ja osaaminen palvelun toteuttamiseksi. Myöhemmin arvioidaan tarve hankkia palvelua ostopalveluna, kun saadaan täysin uudesta palvelusta ensin kokemusta.

Lyhytaikainen huolenpito 1/2

- Lausunnon mukaan ensisijaisten palveluiden ja läheisten antaman huolenpidon arviointi eivät liity lyhytaikaisen huolenpidon palveluun (s. 9). Näiden arviointi on aivan olennaista arvioitaessa oikeutta tähän palveluun huomioiden lain soveltamisala ja tarkoitus. Soveltamisala korostaa ensisijaisen lainsäädännön mukaisia palveluita ja sen mukaan vammaispalveluita järjestetään vasta, jos ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetuilla palveluilla ei pystytä vastaamaan palvelutarpeeseen.
- Lausunnon mukaan palvelua tulee saada myös pienen lapsen hoidon kuormittavuuden vuoksi (s. 9). Palvelussa ei ole ikärajaa, joten tätä myönnettäessä arvioidaan nimenomaan vammasta johtuvaa kuormitusta, myös pienten lasten hoidon osalta. Arvioidaan siis juuri sitä, mitä lausunnossa esitetään arvioitavaksi.
- Lausunnossa kritisoidaan järjestämistapoja koskevia kirjauksia (s. 10 ja 11). Järjestämistavoista päättäminen ja ensisijaisten järjestämistapojen määrittely kuuluvat hyvinvointialueen tehtäviin. Esimerkiksi ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien ryhmämuotoinen hoito vastaa hyväksi havaittua nykykäytäntöä.

Lyhytaikainen huolenpito 2/2

- Lausunnon mukaan aamu- ja iltapäivähoitoa koskevat kirjaukset olisi kirjattu väärin (s. 10). Kirjaus "Mikäli kunnan sivistystoimi ei kykene lapsen vammasta tai sairaudesta johtuvien hyvin erityisten tarpeiden vuoksi järjestämään aamu- ja iltapäivätoimintaa perusopetuslain perusteella kohtuullisten mukautustenkaan turvin, voidaan välttämätön hoito turvata lyhytaikaisella huolenpidolla." on hallituksen esityksen mukainen. Tässä korostetaan sitä, että vammaisilla on oikeus ensisijaisen lainsäädännön mukaisiin palveluihin yhdenvertaisesti muiden kanssa. Myös lain soveltamisala korostaa ensisijaisten palveluiden ensisijaisuutta. Kunta ei voi järjestää palveluitaan yhdenvertaisuuslain vastaisesti, vaan pitää olla perusteet sille, miksi heidän järjestämänsä palvelu ei vastaa vammaisen lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Tässä on kyse vammaisen lapsen oikeudesta yhdenvertaiseen palveluun, ja eduskuntakäsittelyssä tehdyt muokkaukset lakiin eivät poista tätä tai yleislain ensisijaisuutta.
- Lausunnossa kritisoidaan kirjauksia, jotka koskevat levon ja virkistyneen tarpeen vuoksi järjestettävää lomajan hoitoa (s. 10). Näitä tarpeita arvioidaan aina yksilöllisesti ja välttämättömyyden näkökulmasta. Vammaispalvelulaissa korostetaan välttämättömyyttä palvelutarvetta arvioitaessa. Lisäksi hoidon tarpeen ja järjestämisen arvioinnissa on otettava huomioon lapsen etu SHL 5 §:n mukaisesti.

Vammaispalvelulain mukaiset määrärahasidonnaiset palvelut ja taloudellinen tuki

Aikaisemmin: "Harkinnanvaraisten palveluiden ja taloudellisen tuen myöntämisperusteet".

Yleisiä huomioita

- Näihin on koottu muiden kuin subjektiivisten palveluiden myöntämisperusteet eli palvelut, jotka ovat harkinnanvaraisia ja määrärahasidonnaisia.
- Myöntämisperusteet vastaavat pitkälti vanhoja myöntämisperusteita, mutta
 - Sopeutumisvalmennus on muuttunut subjektiiviseksi oikeudeksi ja osaksi valmennuksen palvelua
 - Myöntämisperusteista on poistettu palvelut, joita ei ole mainittu edes vanhassa laissa eli tukihenkilöpalvelu, joka käytännössä poistunut jo vuoden 2024 alusta ja leiritoiminnan taloudellinen tuki. Leiritoimintaa järjestetään jatkossa lyhytaikaisen hoidon toteuttamistapana.
 - Myöntämisperusteita on tarkennettu vanhoista myöntämisperusteista ilmenneiden tarpeiden perusteella yhdenvertaisuuden toteutumiseksi.
- Hyvinvointialueella on laaja toimivalta tämän palvelukokonaisuuden määrittelyssä.
- Lausunnossa tuodaan esille tarve varata riittävästi määrärahaa näihin palveluihin (s. 11-12). Määrärahaan perustuvia hylkypäätöksiä ei ole tähän mennessä tehty. Taloudellisen tuen korvaukset saavat määräytyä kaavamaisesti samalla tavoin kuin aiemman vammaispalvelulainsäädännön aikana ja hyvinvointialue saa kohdentaa tuen tietyt edellytykset täyttävälle vammaisille henkilöille.

Liikkuminen 1/2

- Lausunnon mukaan tukea auton hankintaan ei voitaisi kohdentaa ensisijaisesti hakijoille, joiden kohdalla auton käyttö merkittävästi vähentää kuljetuspalvelun tarvetta (s. 12). Vaikka tuki autoon myönnettäisiin liikkumisen tuen järjestämistapana, se myönnetään taloudellisen tuen palveluna, jonka hyvinvointialue saa kohdentaa tietyt edellytykset täyttävälle hakijoille. Rajaus, että tukea ajoneuvon hankintaan järjestetään ensisijaisesti niille, joiden kohdalla se vähentää kuljetuspalvelun tarvetta, on lainmukainen. Ei ole rajattu sitä, etteikö asiakas silti saisi lain mukaista vähintään 24 yhdensuuntaista matkaa vuodessa. Lausunnon tätä koskeva maininta on näin ollen aiheeton.
- Lausunnossa esitetään muutosta autoavustuksen määrään ja kohtuullisen hankintahinnan määrittelyyn (s. 13). Hyvinvointialueella on oikeus rajata taloudellisen tuen määrää ja kohdentamista. Tuen tarkoitus on kompensoida vammaisen henkilön tavallista kalliimman auton tarvetta ja hinnaneroa, ei mahdollistaa ylipäänsä auton hankintaa.

Liikkuminen 2/2

- Lausunnossa arvioidaan taloudellista tukea itsenäisen liikkumisen mahdollistaviin välineisiin (s. 13-14). Sähköpyörät ovat yleistyneet ja halventuneet huomattavasti. Sähköpyörä on näin ollen muodostunut tavanomaiseksi välineeksi jo. Näin on käynyt aiemmin mm. mikroaaltouunille ja astianpesukoneelle, joihin molempiin on aiemmin myönnetty taloudellista tukea vammaispalveluna. Harrastusvälineiden enimmäiskustannusten määrittelyssä on huomioitu, että ne olisivat järkevässä suhteessa esim. autoon myönnettävään tukeen. Tukea harrastusvälineiden hankintaan voi hakea myös muilta tahoilta kuin vammaispalveluilta, esim. Tukilinjalta.
- Lausunnon mukaan myöntämisperusteisiin tulisi sisällyttää välineen, esim. auton antaminen käyttöön korvauksetta (s. 14). Tarkoituksena on arvioida mahdollisuutta tämän järjestämistavan käyttöönottoon ensi vuoden aikana.